

Příprava pro kurs SOC400

LYNCH, M.: *Against Reflexivity as an Academic Virtue and Source of Privileged Knowledge*

Koncept reflexivity, nově (post-kantovsky) tematizovaný především politickou a sociální filosofií v souvislosti se spory o existenci a povahu modernity, se stal rovněž jedním z ústředních pojmů sociologické reflexe 20. století. Jakkoli jde však o pojem rozšířený, zdá se, že moderní sociální vědě stále příliš nechybí jeho důkladnější klarifikace a konkrétnější vymezení. Často se dokonce vágnost při používání tohoto termínu jeví jako určitá výhoda, neboť tak nejsou komplikovány jeho vesměs pozitivní konotace (reflexivita jako „ctnost“). Stejně jako se tedy ve filosofii dříve hovořilo o tzv. vydírání osvícenstvím (*blackmail of the Enlightenment*), lze v současných vědách, zdá se, analogicky hovořit o vydírání reflexivitou (což by také mohl být alternativní název Lynchova textu).

Právě toto je rovněž tématem uvedeného článku: odmítnutí pojímat reflexivitu pouze jako dále vnitřně nerozlišitelný, epistemologicky (morálně, politicky) nadřazený či naopak podřadný *postoj*, který lze zesilovat či zeslabovat (*dostatečně/nedostatečně* reflexivní přístup), ale spíše minimalistická snaha na ni pohlížet jako na neodstranitelnou (tj. nevolitelnou) součást veškerého (moderního) sociálního jednání. Lynch proto předkládá hrubou sumarizaci (často strategického) způsobu užívání tohoto konceptu v současných humanitních oborech, aby tak demonstroval jejich diverzitu (někdy až arbitrarnost). Nejčastější chápání tohoto pojmu podle něj zakrývá skutečnost, že jeho používání a vlastnosti (radikalita, kritičnost, schopnost problematizovat sociální skutečnost) jsou závislé na osobě mluvčího a způsobu jakým je používána, ne na samonosné (metafyzické) a imanentní potenci tohoto konceptu. Nejde mu tedy o jeho odmítnutí *en bloc* (a údajně „nutnému“ přihlášení se k ortodoxnímu pozitivistickému vidění světa), ale o odmítnutí obou extrémních pohledů na něj: jakožto na metateoretický nástroj destrukce (nekonečný regres a relativizace), či naopak na výjimečný způsob odhalování skrytých rozporů a falešné přirozenosti tzv. „objektivního“ sociálního světa. Oba totiž opomíjí možnost zkoumání utváření a statutu reflexivity v konkrétním lidském vědění, které je podmíněné pouze okolnostmi, časem a činností jedinců, ne *a priori*. Tak se na vědění dívá např. etnometodologie, která následkem toho nepranyřuje „nedostatečně reflexivní přístupy“, ale soustředí se spíše na zkoumání každodenní a běžné sociální praxe jednotlivých aktérů (a není tak divu, že ji Lynch uvádí rovněž do souvislosti s B. Latourem).